

सशक्त पंचायत सतत विकास

शाश्वत विकास उद्देश्ये (Sustainable Development Goal)

- संयुक्त राष्ट्र संघाने शाश्वत विकासाच्या उद्देशाने जाहीर केलेल्या “जागतिक कार्यक्रम 2030” मध्ये 17 शाश्वत विकासाची ध्येये व त्या अंतर्गत 169 साध्ये यांचा समावेश असून हा कार्यक्रम 1 जानेवारी 2016 पासून लागू.
- “सर्वांना सोबत घेऊन चला” (Leave no one behind) हा या जागतिक कार्यक्रमाचा गाभा
- जागतिक कार्यक्रम-2030 ची देशात प्रभावी अंमलबजावणी करणेसाठी भारत सरकार कटीबद्ध.
- भारताची राष्ट्रीय विकास ध्येये व “सर्वांची योजना सर्वांचा विकास” किंवा “सर्वासोबत आणि सर्वांसाठी विकास” ही धोरणे शाश्वत विकासाची ध्येये साध्य करण्यासाठी अनुरूप अशीच आहेत.
- विविध संस्था, संघटना, खाजगी क्षेत्रे, तरुण, समुदाय आणि घटकांशी समन्वयातून ही शाश्वत विकासाची ध्येये साध्य करणे निश्चितच शक्य होणार आहे.
- भारत सरकारच्या पंचायती राज विभागाने तयार केलेल्या तज्ञ गटाने पंचायतराज संस्थांमध्ये ही ध्येये साध्य करण्यासाठी संकल्पनात्मक दृष्टिकोनाचा अंगीकार करणेबाबत सुचित केले असून यासाठी 9 संकल्पना/ विषय निश्चित करून दिले आहेत.

शाश्वत विकास ध्येयांच्या (SDGS) नऊ संकल्पना (थिम्स)

शाश्वत विकास ध्येयांच्या (SDGs) नऊ संकल्पना

गरिबी मुक्त गाव (Poverty free Village)

- सर्व समाज घटकांना सामाजिक सुरक्षा, सार्वजनिक वितरण प्रणालीद्वारे सर्वांना अन्नधान्य, रोजगार, कौशल्य प्रशिक्षणपात्र मजुरांना जॉब कार्ड, शेत जमिनीची उत्पादन वाढ, विविध योजनांचे अभिसरण.

आरोग्यदायी गाव (Healthy Village)

- बालकांचे सुयोग्य पोषण, महिला व मुलींचे आरोग्य, संसर्गजन्य आजारांना प्रतिबंध, बालमृत्युचे प्रमाण कमी करणे, मिश्र शेती, सेंद्रीय शेतीला प्रोत्साहन, बालकांचे लसीकरण, शालेय मुलांना पोषण आहार.

बालस्नेही गाव (Child Friendly Village)

- बालमजुर मुक्त गाव, मुलांची १०० टक्के पट नोंदणी, बालविवाह कमी करणे, बालकांसाठी सुरक्षित वातावरण, बालसभा/बालकांची संसद, विद्यार्थ्यांना शालेय सुविधा, गुणवत्तापूर्ण शिक्षण

सशक्त पंचायत सतत विकास

शाश्वत विकास ध्येयांच्या (SDGs) नऊ संकल्पना

जल समृद्ध गाव (Water Sufficient Village)

- सर्वाना पुरेसे पिण्यायोग्य पाणी, स्वच्छता सुविधा, शौचालयांचा १०० टक्के वापर, सांडपाणी प्रक्रिया, पाण्याचे पुनर्भरण, भूजल साठ्याचे संरक्षण, नैसर्गिक स्रोतांचे जतन, सांडपाण्याचा पुर्नवापर, कार्यक्षम पाणी वापर.

स्वच्छ आणि हरित गाव (Clean and Green Village)

- अपारंपारिक उर्जेचा वापर उदा. सौर उर्जा, पवन उर्जा, सामाजिक वनीकरणाद्वारे हरित क्षेत्र वाढ, जैवविविधतेचे संवर्धन, १०० टक्के हागणदारी मुक्त गाव

स्वयंपूर्ण पायाभूत सुविधायुक्त गाव (Village with Self-Sufficient Infrastructure)

- गावाला ग्रामपंचायत भवन, अंगणवाडी, शाळा, आरोग्य केंद्र, नागरी सुविधा केंद्र, शालेय मुला मुलींसाठी सुविधायुक्त स्वतंत्र शौचालय, बारमाही रस्ते, सौर दिवे.

सशक्त पंचायत सतत विकास

शाश्वत विकास ध्येयांच्या (SDGs) नऊ संकल्पना

सामजिक दृष्ट्या सुरक्षित गाव (Socially Secured Village)

गरिब कुटुंबाचे राहणीमान उंचावणे, नागरिकांना सामाजिक सुरक्षा योजनांचा लाभ देणे, मनरेगातून रोगार, दिव्यांग स्नेही गाव, ग्रामसभेत सर्वांचा सहभाग.

सुशासन युक्त गाव (Village with Good Governance)

- ग्रामपंचायत विकास आराखड्यामध्ये सर्वांना लाभ व विविध योजनांचे अभिसरण, सर्व सामाज घटकांना निर्णय प्रक्रियेत सामावून घेणे, सर्व घटकांचा विकास.

महिला स्नेही गाव (Women Friendly Village)

- महिला व मुलीं विरुद्धचे गुन्हे कमी करणे, महिला सुरक्षा हमी, सामाजिक, राजकीय, आर्थिक उपक्रमात महिला सहभाग, महिलांना समान काम समान मोबदला.

सशक्त पंचायत सतत विकास

1 गरीबी निर्मूलन

2 उपासगारीमुख

3 सुदृढ आरोग्य

4 दर्जेदार शिक्षण

5 लिंग समभाव

6 शुद्ध पाणी व स्वच्छता

7 परवडणारी ऊर्जा

8 सन्मानजनक रोजगार आणि आर्थिक विकास

10 विषमता निर्मूलन

11 शाश्वत शहरे आणि समुदाय

13 पर्यावरण कृती

15 जमिनीवरील जीवन

गरीबी मुक्त आणि उपजीविका वृद्धिस पोषक गाव

आरोग्यदायी गावासाठी आवश्यक घटक

पिण्याचे
शुद्ध पाणी

अंगणवाडी आणि शाळांद्वारे
मुले आणि गरोदर
मातांसाठी पूरक पोषण

सांडपाणी
आणि घन
कचरा
व्यवस्थापन,
स्वच्छता

आरोग्य
पायाभूत
सुविधां/
टेलिमेडिसिन
वैद्यकीय
सुविधांची
उपलब्धता

संपर्कासाठी
चांगले
रस्त्यांचे
जाळे

निरोगी जीवन
जगण्यासाठी
आरोग्य
शिक्षण

प्रभावी सार्वजनिक
वितरण व्यवस्था

ताजी फळे आणि
भाज्यांसाठी परसबाग

आरोग्यदायी गाव

सशक्त पंचायत सतत् विकास

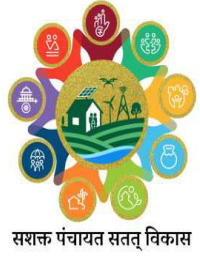
सर्व पुर्ण क्षमतेने जगण्याचा,
सहभाग घेण्याचा आणि स्वयंरक्षणाच्या अधिकार आणि
हक्कांचा उपयोग घेतील यासाठी आवश्यक ती
काळजी आणि खबरदारी घेणे.

बाल
सुखी
गाव

सशक्त पंचायत सतत् विकास

दूरदृष्टी: गावातील सर्व घरांसाठी वैयक्तिक नळजोडणीव्दारे मापदंडानुसार गुणवत्ता पूर्ण आणि दर्जेदार पाणीपुरवठा, उत्तम पाणी व्यवस्थापन, शेतीसाठी आणि पाण्याच्या सर्व गरजा पूर्ण होतील इतकी मुबलक पाण्याची उपलब्धता, आणि पाण्याचा पुर्नवापर आणि पुर्नभरण याव्दारे जल परिसंस्था जतन करणे.

सरकार पंचायत सतत् विकास

15 जमिनीवरील जीवन

6 शुद्ध पाणी व स्वच्छता

7 परवडणारी उर्जा

14 पाण्यावरील जीवन

स्वच्छ आणि हरित गाव

12 जबाबदार उपभोग आणि निर्मिती

13 पर्यावरण कृती

सशक्त पंचायत सतत् विकास

पायाभूत सुविधा असलेले स्वयंपूर्ण गाव

दूरदृष्टी: स्वयंपूर्ण पायाभूत सुविधा साध्य करणे आणि सर्वांना पुरेशी, सुरक्षित आणि परवडणारी घरे आणि मूलभूत सुविधा मिळत असल्याची

सामाजिक दृष्ट्या सुरक्षित गाव

सुरक्षा

गावातील प्रत्येक व्यक्तीची काळजी घेतली जाते याची भावना गावकऱ्यांमध्ये निर्माण करणे आणि सर्व व्यक्ती सामाजिक सुरक्षा व्यवस्थेतर्गत सुरक्षित असल्याबाबत खात्री करणे

अन्न सुरक्षा

आरोग्य, शिक्षण आणि स्वच्छता

रोजगार

पायाभूत सुविधा

सामाजिक सुरक्षा

सामाजिकदृष्ट्या सुरक्षित व सामाजिकदृष्ट्या न्याय गाव

सशक्त पंचायत सतत् विकास

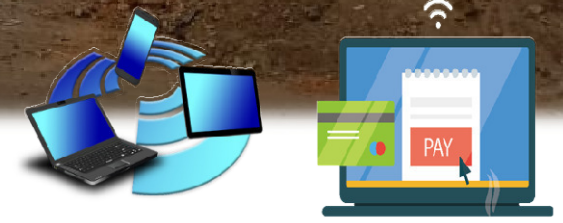

उत्तम सुशासन

सुशासन युक्त गाव

दूरदृष्टी: विविध योजनांच्या अंतर्गत विकासाचे फायदे सुनिश्चित करणे आणि ग्रामपंचायती मधील सर्व रहिवाशांना सुशासनाच्या माध्यमातून जबाबदार सेवा वितरणाची हमी देणे

 eGramSwaraj
Simplified Work Based Accounting Application for Panchayati Raj

AUDITONLINE
Facilitating Audit in Government

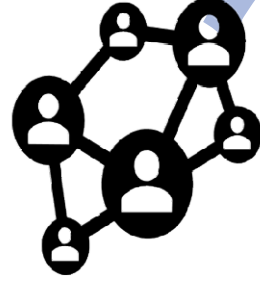

स्थानिक उद्दिष्ट्ये आणि लक्ष्ये

तंत्रज्ञान

सांघिक
काम

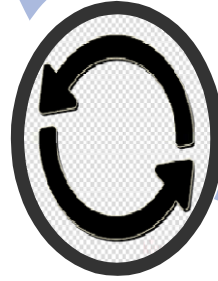

सुशास
नाचा
आधार
स्तंभ

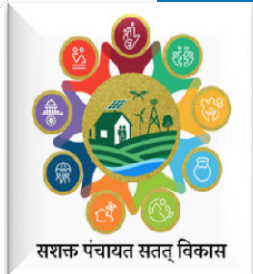
कालमर्यादा

परिवर्तन

पारदर्शक
ता

सुशासन युक्त गाव

सशक्त पंचायत सतत् विकास

पंचायती राज

लिंग समभाव पोषक महिला स्नेही गाव

1 गरीबी निर्मूलन

2 उपासमारीमुक्त

3 सुदृढ आरोग्य

16 शांतता, न्याय
आणि सक्षम
संस्था

10 विषमता
निर्मूलन

5 लिंग समभाव

4 दर्जेदार शिक्षण

9 उद्योगजकता,
नाविण्यापूर्णक
आणि संस्थाधने

8 सन्मानजनक
रोजगार आणि
आर्थिक विकास

7 परवडणारी उर्जा

6 शुद्ध पाणी व
स्वच्छता

दूरदृष्टी: लिंग समभाव निर्माण
करण्यासाठी, महिला व मुलींना
समान संधी व सुरक्षित वातावरण
उपलब्ध करून देणे.

Slide 90

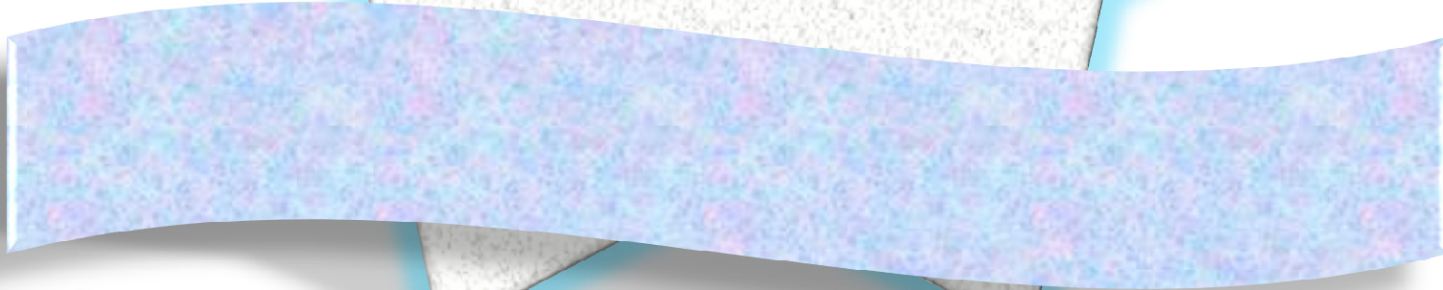
JR2

Please remove the outline design and let it merge with the background; or fully occupy the page

Jayashree Raghunandan, 3/25/2022

राष्ट्रीय
पंचायत
पुरस्कार

राष्ट्रीय पंचायत पुरस्कार सन २०२३

- ❖ शासन निर्णय दिनांक ८ सप्टेंबर २०२२ अन्वये "राष्ट्रीय पंचायत पुरस्कार" योजना सुरु.
- ❖ भारत सरकारच्या पंचायत राज विभागाने शाश्वत विकास ध्येयाच्या नऊ संकल्पना अनुषंगाने राष्ट्रीय पंचायत पुरस्कार जाहीर केले आहेत .
- ❖ सर्वोत्तम कामगिरी करणाऱ्या जिल्हा परिषद, पंचायत समिती व ग्रामपंचायत या तिन्ही स्थानिक स्वराज संस्थाना पुरस्कार देऊन प्रोत्साहन देणे.
- ❖ सर्व जिल्हा परिषद, पंचायत समिती व ग्रामपंचायत यांना थीमॅटिक पुरस्कार स्पर्धे अंतर्गत सहभागी होणे अनिवार्य आहे.
- ❖ राज्य,जिल्हा व तालुका स्तरावरील मूल्यमापन समित्या प्रत्येक थीम अंतर्गत गुणांकन करतील.

राष्ट्रीय पंचायत पुरस्कार सन २०२३

श्रेणी मधील पुरस्कार

अ.न.	थीमॅटिक पुरस्कार श्रेणी	स्तर	अ .न.	पुरस्कार थीम
।	दीनदयाळ उपाध्याय पंचायत सतत विकास पुरस्कार	- ग्रामपंचायत - पंचायत समिती - जिल्हा परिषद	i	गरिबी मुक्त आणि उपजीविका (रोजगार) वृद्धीस पोषक गाव
			ii	निरोगी पंचायत / आरोग्य दायी गाव
			iii	मुलांसाठी अनुकूल पंचायत / बाल स्नेही गाव
			iv	जल समृद्ध गाव
			v	स्वच्छ आणि हरित पंचायत
			vi	स्वयंपूर्ण पायाभूत सुविधा युक्त गाव
			vii	सामाजिक दृष्ट्या सुरक्षित व सामाजिक न्याय युक्त गाव
			viii	सुशासन युक्त पंचायत
			ix	लिंग समभाव पोषक /महिला स्नेही गाव

राष्ट्रीय पंचायत पुरस्कार सन २०२३

श्रेणी मधील पुरस्कार

अ.न.	थीमॅटिक पुरस्कार श्रेणी	स्तर	पुरस्कार थीम
II	नानाजी देशमुख सर्वोत्तम पंचायत सतत विकास पुरस्कार	■ ग्रामपंचायत	सर्व एकत्रित थीम अंतर्गत सर्वोच्च एकूण / सरासरी स्कोअर असलेल्या शीर्ष ३ ग्रामपंचायती साठी
		■ पंचायत समिती	सर्व संबधित ग्रामपंचायत च्या सर्व थीम अंतर्गत सर्वोच्च एकूण गुण असलेल्या देश भरातील शीर्ष तीन पंचायत समिती
		■ जिल्हा परिषद	सर्व संबधित ग्रामपंचायत च्या सर्व थीम अंतर्गत सर्वोच्च एकूण गुण असलेल्या देश भरातील शीर्ष तीन जिल्हा परिषद
III	विशेष श्रेणी पुरस्कार	ग्रामपंचायत	■ ग्राम उर्जा स्वराज विशेष पंचायत पुरस्कार
			■ कार्बन न्युट्रल विशेष पंचायत पुरस्कार
			■ नानाजी देशमुख सर्वोत्तम पंचायत सतत विकास पुरस्कार
			■ पंचायत क्षेत्र निर्माण सर्वोत्तम संस्था पुरस्कार
			■ सर्वोत्कृष्ट सहभागी जिल्हा परिषद

राष्ट्रीय पंचायत पुरस्कार सन २०२३

राष्ट्रीय स्तरावरील पुरस्कार विजेत्यांसाठी

पुरस्कार	पातळी	पुरस्कार विजेता संख्या	बक्षीस रक्कम	शेरा
ग्रामपंचायत (DDUPSVP)	राष्ट्रीय	3 (प्रत्येक थीम साठी)	प्रथम : रु. 1.00 कोटी द्वितीय :रु. 75 लाख तृतीय : रु. 50 लाख एकूण : रु. 2.25 कोटी	MOPR / नोडल मंत्रालय / विभागाकडून दिले जातील
सर्वोत्तम ग्रामपंचायती (NDSPSVP)	राष्ट्रीय	3 (सर्व थीम पैकी सर्वोत्तम)	प्रथम : रु. 1.50 कोटी द्वितीय :रु. 1.25 कोटी तृतीय : रु. 1.00 कोटी एकूण : रु. 3.75 कोटी	MOPR द्वारे देण्यात येतील
सर्वोत्तम पंचायत समिती (NDSPSVP)	राष्ट्रीय	3 (सर्व थीम पैकी सर्वोत्तम)	प्रथम : रु. 2.00 कोटी द्वितीय :रु. 1.75 कोटी तृतीय : रु. 1.50 कोटी एकूण : रु. 5.25 कोटी	MOPR द्वारे देण्यात येतील

राष्ट्रीय पंचायत पुरस्कार सन २०२३

राष्ट्रीय स्तरावरील पुरस्कार विजेत्यांसाठी

पुरस्कार	पातळी	पुरस्कार विजेता संख्या	बक्षीस रक्कम	शेरा
उत्कृष्ट जिल्हा परिषद (NDSPSVP)	राष्ट्रीय	3 (सर्व थीम पैकी सर्वोत्तम)	प्रथम : रु. 5.00 कोटी द्वितीय :रु. 3.00 कोटी तृतीय : रु. 2.00 कोटी एकूण : रु. 10.00 कोटी	MOPR द्वारे देण्यात येतील
सर्वोत्तम ग्रामपंचायती (GUSVPP)	राष्ट्रीय	3	प्रथम : रु. 1.00 कोटी द्वितीय :रु. 75.00 लाख तृतीय : रु. 50 लाख एकूण : रु. 2.25 कोटी	
सर्वोत्तम ग्रामपंचायती (CNVPP)	राष्ट्रीय	3	प्रथम : रु. 1.00 कोटी द्वितीय :रु. 75.00 लाख तृतीय : 25.25 कोटी	

राष्ट्रीय पंचायत पुरस्कार सन २०२३

राष्ट्रीय स्तरावरील पुरस्कार विजेत्यांसाठी

पुरस्कार	पातळी	पुरस्कार विजेता संख्या	बक्षीस रक्कम	शेरा
सर्वोत्तम संस्था (NDSPSVP)	राष्ट्रीय	3	प्रथम : रु. 1.00 कोटी द्वितीय : रु. 75 .00 लाख तृतीय : रु. 50.00 लाख एकूण : रु. 2.25 कोटी	MOPR द्वारे देण्यात येतील
राष्ट्रीय स्तरावरील पुरस्कारांसाठी एकूण पुरस्कार रक्कम			DDUPSVP i) 27 GPs (थीमॅटिक) : रु.2.25 कोटी x 9 थीम = रु.20.25 कोटी NDSPSVP ii) 3 सर्वोत्तम GP (सर्व थीम) = रु.3.75 कोटी iii) 3 सर्वोत्तम BP (सर्व थीम) = रु.5.25 कोटी iv) 3 सर्वोत्तम DP (सर्व थीम) = रु.10.00 कोटी GUSVPP v) 3 सर्वोत्तम GP (सर्व थीम) = रु.2.25 कोटी CNVPP vi) 3 सर्वोत्तम GP (सर्व थीम) = रु.2.25 कोटी PKNSSP vii) 3 सर्वोत्तम संस्था = रु.२.25 कोटी TOTAL = रु. 46.00 कोटी	

राष्ट्रीय पंचायत पुरस्कार सन २०२३

अ.न.	ग्रामपंचायती चे नांव	तालुका	पुरस्कारांचे नांव	पुरस्काराचे वर्ष	क्रमांक	पुरस्कार रक्कम
1	आलाबाद	कागल	थीम -महिला स्नेही गाव	2022-23	देश पातळीवर तृतीय क्रमांक	50.00 (लक्ष)
2	धरणगुत्ती	शिरोळ	थीम -गरिबी मुक्त व उपजीविका वृद्धीस पोषक गाव	2022-23	केंद्र स्तरावर नामांकन	-
3	उत्साळी	चंदगड	थीम -सामाजिकदृष्ट्या सुरक्षित गाव	2022-23	केंद्र स्तरावर नामांकन	-

केंद्रित केलेल्या ग्रामपंचायती

अ.न.	तालुका	ग्रामपंचायत नाव			संकल्पना नाव
1	आजरा	श्रृंगारवाडी	वाटंगी,	वेळवट्टी	स्वच्छ व हरित गाव
2	भुदरगड	मडीलगे खुर्द	मिणचे खुर्द	पिंपळगाव	गरीबी मुक्त गाव
3	चंदगड	धुमडेवाडी	शिवणगे	अडकूर	सामजिक दृष्ट्या सुरक्षित गाव
4	गगनबावडा	तळिये बु.	निवडे,	वेतवडे	जल समृद्ध गाव
5	गडहिंगलज	बेळगुंदी	इंचनाळ	बडयाचीवाडी	सुशासन युक्त गाव
6	हातकणंगले	दुर्गवाडी	संभापूर	माणगांव	पायाभूत सुविधा युक्त गाव
7	करवीर	शेळकेवाडी	म्हाळुंगे	पाचगाव	स्वच्छ व हरित गाव
8	कागल	पिराचीवाडी	बाळेघोळ	आलाबाद	बालस्नेही गाव
9	पन्हाळा	कोडोली	गोलीवडे	काखे	महिलास्नेही गाव
10	राधानगरी	तारळे खुर्द	चांदेकरवाडी,	शेळेवाडी	आरोग्यदायी गाव
11	शाहुवाडी	कातळेवाडी	नांदगाव, शिवारे	भेडसगाव	स्वच्छ व हरित गाव
12	शिरोळ	धरणगुत्ती	हसूर	नांदणी	पायाभूत सुविधा युक्त गाव